

1.2

Základní didaktické principy kognitivně-komunikačního paradigmatu výuky češtiny

Na základě klíčových zákonitostí působících v konceptuálním systému výuky mateřského jazyka (schéma 1 a 2) vymezujeme čtyři základní didaktické principy kognitivně-komunikačního paradigmatu výuky češtiny:

1.2.1 Princip komplexnosti

Vydeme-li např. z postulátů formulovaných PLK (viz výše), předmět český jazyk je třeba chápat jako předmět **praktický**. Není to předmět primárně znalostní, jeho vyústění je bytostně kompetenční, s adekvátním opřením o znalosti. Znalost v jazyce (a o jazyce) musí mít pro žáka-rodilého mluvčího, každodenního běžného uživatele jazyka, užitečný charakter; nepřetváří-li se do dovednosti, je v podstatě planá.

Kompetenci chápeme jako komplexní pojem, který znamená schopnost či způsobilost člověka vykonávat jistou činnost na jisté úrovni na základě souboru vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které se týkají dané obsahové oblasti (Průcha, 2009, s. 292). Komunikační kompetenci pak chápeme jako dovednost uživatele jazyka vybírat takové jazykové prostředky, jež nejlépe vyhovují komunikační situaci a naplnění komunikačního záměru. Jen takového člověka lze označit jako skutečně **komunikačně kompetentního**. Je-li uživatel jazyka vskutku komunikačně kompetentní, jeho soubor mentálních předpokladů lze definovat jako komplex různých kompetencí:

- a) kompetence jazykové (dovednost rozumět a produkovat nekonečné množství výpovědí, s nimiž se uživatel jazyka doposud nesetkal),
- b) kompetence sociolingvistické (dovednost přepínání kódu dle komunikační situace, komunikačního partnera a komunikačního záměru),
- c) kompetence sociokulturní (dovednost využívat v konstrukci i interpretaci výpovědí kulturního kontextu),
- d) kompetence jazykovědné (dovednost jazyk reflektovat, uvažovat o něm, znalost metajazyka),
- e) kompetence diskursivní (dovednost tvořit texty s využitím různých jazykových prostředků adekvátní pro různé komunikační situace; dle Szymaňské, 2016, s. 181).

Princip komplexnosti vymezujeme na třech základních úrovních **tematicko-poznatkové integrace**: (a) *úroveň mezipředmětová*, (b) *vnitropředmětová* a (c) *vnitrosložková*. *Tematická integrace* se realizuje horizontálně (povrchově) a znamená, že různorodé učivo má jednotící komunikační téma. *Poznatková integrace* se realizuje vertikálně (hloubkově) a jde o takové propojení učebních celků, jejichž kombinace žákovi pomůže lépe pochopit podstatu a fungování